

Mirjana Karanović

Prostor sopstvene izuzetnosti

Nisam imala šta da izgubim jer smo svi gubili.
Vidim da ljudi koji su tada živeli dobro i sada žive
dobro, da se njihov život nije uzdrmao.
Oni smatraju da nisu odgovorni i da nisu morali
da izgovore makar jednu rečenicu neslaganja.
To nema veze sa politikom
već sa ljudskom pristojnošću.
Nepristojno je ćutati dok
oko tebe ljudi potežu oružje.
Ako ja ćutim, kako mogu da očekujem
da će neko drugi da stane u moju zaštitu.

O okolnostima...

Nedavno sam upoznala jednu dobru glumicu Zinaidu Dedakin. Ona nije diplomirana glumica, ali kada mi je ispričala svoj život shvatila sam da bi to mogao da bude i moj život, da me nisu primili na Akademiju. Ja sam nekoliko puta pokušavala, a ona je to učinila samo jednom i nikada više. Međutim, čvrsto je odlučila da se bavi glumom. Otišla je u Zenicu, prijavila se na audiciju i tamo počela da glumi.

Kada pogledam unazad, vidim da je moj prijem na Akademiju bio splet okolnosti: nekome je bio lep dan i dao mi je plus. Shvatila sam to kasnije, kada sam počela da gledam prijemne ispite. Sve što mi je došlo nakon Akademije: slava, popularnost, novac, samo su posledica toga. Sve ono što bi išlo pored toga, porodica, ljubav, *princ iz bajke*, bilo je na drugom mestu. Sve što jesam, ostvarila sam kroz glumu, ne bih mogla sebe da zamislim u nečemu drugom. Želim da živim od svog posla ne zato što želim da budem bogata već zato što nemam vremena da se bavim nečim drugim da bih sebe izdržavala.

O snovima...

Kao devojčica imala sam neverovatan san - da snimam film i da postoji stolica sa mojim imenom. To je bila cela moja ideja o glumi, o tome šta znači biti glumica. Mislila sam da to nije moguće (čak i onda kada su me primili na Akademiju), nisam razmišljala da bih mogla da napravim veliku karijeru.

...

Oduvek sam imala potrebu da u nečemu budem dobra, želela sam da u nečemu budem izuzetna. Kao dete pokušavala sam da pronađem prostor sopstvene izuzetnosti. Odrasla sam u siromašnoj porodici. Majka je bila radnica sa završenom večernjom školom i srednjom koju je pohađala u poznijim godinama. Otac je bio službenik. U porodici nije bilo rasipništva, ni materijalnog ni duhovnog. U kući nije bilo slika, nije bilo knjiga, nije bilo umetničkih predmeta, sve je bilo posvećeno praktičnosti. Čak je i komunikacija bila na praktičnom nivou. Podrazumevalo se da volim svoje roditelje i da oni vole mene. U takvoj porodici ja sam besomučno čitala, išla sam svaki drugi dan u biblioteku i uzimala nove knjige koje su bile neki drugi svet u odnosu na težak život koji sam imala u malom stanu. Kada sam ja počela da tražim gde je moj svet van kuće, pronašla sam dramski studio u *Domu pionira* i tamo sam shvatila da sam u nečemu izuzetna. Iako nismo učili da glumimo, već smo pričali priče, igrali se, zamišljali da smo živi i neživi likovi, tek nakon što sam upisala Akademiju, shvatila sam da je to što smo radili osnova da bi mogao da kreiraš bilo šta na sceni. Ali, shvatila sam i značaj svakog iskustva koje čovek stekne u životu.

O intuiciji...

Vremenom sam naučila da slušam svoje sasvim nedefinirane osećaje. Recimo, da li nešto treba ili ne treba, da li nešto želim ili ne želim. Intuitivna sam, vrlo impulsivna, sa opterećujućim smislom za pravdu. Moj otac je bio isti takav, što bi rekli – pošten do gluposti. Sasvim mirno i bez uzbuđenja on je odbijao stvari za koje je smatrao da nije zaslužan. Tako je čitavog života ostao niži vojni službenik. Živeli smo u malom stanu jer je smatrao da nam ne treba veći zbog onih koji nemaju ni takav. Sa druge strane, to je bilo vreme u kome je društvo podržavalo takav odnos prema životu.

...

Odrasla sam u blaženoj idili neznanja i vere da je svet prevashodno dobar i zato su me devedesete u potpunosti rasturile. Ceo svet u koji sam verovala pokazao se kao iluzija. To je bio veliki šok. Ništa više nije ostajalo iza zatvorenih vrata. Od kada je počela ratna propaganda (nekim snimkom o krijumčarenju oružja), pa do danas - naša stvarnost je kao nemačka WC šolja. Za razliku od ostatka sveta, nemačke šolje imaju ravninu, pa kada se izvrši velika nužda, sadržaj ostane vidljiv, sopstvena fekalija je pred sopstvenim nosom. Mi smo kao ta WC šolja, u koju neko stalno isporučuje nove količine, a mi pipamo, tražimo, džaramo, ne bismo li možda pronašli neko blago u tome.

...

Devet desetina ljudi koji se bave umetnošću ponaša se po principu: *nije to moja briga, ne želim time da se bavim*. Zapravo, to su kukavički izgovori kako se ne bi izlagali neprijatnostim, posebno kada su u pitanju umetnosti koje zavise od publike. Neću zaboraviti kada mi je jedan od političara iz Miloševićeve garniture rekao: *Šta je Vama trebalo da se bavite politikom,*

mogli ste da budete naša najveća glumica?

O poziciji...

Pozicija - to je čista budalaština. Nisam se plašila *gubljenja dobre pozicije*. Živela sam u svetu koji je počeo da tone, da se ruši, u kome ubijaju ljude, pale im kuće, vojske odlaze na ratišta. Poslednja stvar na koju je svako od nas trebalo da misli jeste pozicija. Kada je počelo bombardovanje Dubrovnika, otišla sam na protest na kome je bilo tek nekoliko stotina ljudi. Pomislila sam: *Kako je moguće da je tako malo ljudi?*

O odgovornosti...

Nisam imala šta da izgubim jer smo svi gubili. Vidim da ljudi koji su tada živeli dobro i sada žive dobro, da se njihov život nije uzdrmao. Oni smatraju da nisu odgovorni i da nisu morali da izgovore makar jednu rečenicu neslaganja. To nema veze sa politikom već sa ljudskom pristojnošću.

Nepriстойno je ćutati dok oko tebe ljudi potežu oružje. Ako ja ćutim, kako mogu da očekujem da će neko drugi da stane u moju zaštitu. Oduvek sam verovala da ako se ljudi udruže, jedan po jedan, ako stanu jedan pored drugog, da to može da znači neku razliku. Ali, neko mora da stane prvi. Ja sam stala i nadala se da će drugi da se uključe. Međutim, moj najveći slom je bio kada sam shvatila da se niko ne pridružuje. Suludo sam verovala da će rat trajati mesec dana, da će ljudi ustati i reći da ne žele to.

...

Posle rata život neće biti isti. Nažalost, vremenom gubim veliki deo vere i optimizma u ljude. Toliko toga znam o ljudima da sam stekla pravo na svoj cinizam, svoju sumnju i svoje depresije. Nažalost, ova zemlja nema ideju o svojoj budućnosti, nema viziju budućeg društva. Nedostaje obrazovanje u humanom smislu, nedostaje kultura ophođenja, kultura osnovne ljudskosti, moralnih normi, vredosnog sistema. Ljudi u ovim krajevima uvek su zavisili od ishoda raznih sukoba u kojima su pobeđivali jači a ne pametniji. Čak su u porodicama deca naučila da ko je slabiji taj je pokoran, ko je jači – tiraniše.

O ljudskim pravima...

Pitanje ljudskih prava ovde će biti još dugo utopija, to će biti cilj koji će veoma sporo biti ostvaren kroz vreme koje dolazi. Posebno su osetljiva ljudska prava slabijih: žena, dece, onih koji su drugačijeg seksualnog opredeljenja, hendikepiranih i bolesnih. To su ljudi koji su obespravljani, koji dođu kući i zahvale se bogu što im se nešto gore nije desilo. Zato govorim o životu u nehumanom društvu, u kome tvoj život, tvoje dobro raspoloženje, tvoje samopouzdanje zavise od nekolicine tvojih bliskih prijatelja, jer te nijedna institucija neće zdušno podržati, niti ti dati satisfakciju za poniženja. Ja sam glumica, moja sposobnost saosećanja sa drugim ljudima je ogromna, tako da imam veliko saosećanje za ljude, i kad

su ti ljudi na bilo koji način u ugroženoj situaciji, ja se osećam pozvanom da pomognem. Sebe uvek zamislim u poziciji onog koji je ugrožen.

...

Ja sam ateista, nemam drugi život, nemam načina da zaslužim nešto bolje i da u drugom životu činim dobre stvari, i zato ne mogu da dozvolim da moj život prođe u ćutanju.

O Doris Lesing i antifašizmu...

Moji tinejdžerski dani počeli su *Festom* i *Bitefom*. To je bilo vreme kada su u Americi bili aktivni pokreti za ljudska prava, kritički odnos prema društvu, fi movi koji su bili kritički nastrojeni prema američkoj politici u Vijetnamu. Ovi kulturni događaju su bili ključevi, nešto što je otvaralo pretince u mom mozgu. Čitala sam jedan intervju sa Doris Lesing, i ona kaže da savremene žene danas nisu svesne koliko mogućnost slobode imaju, i da su kontracepcija i pravo na abortus ključni za žensku slobodu.

Ja sam levičar, isitinski levičar, antifašista. Fašizam, u bilo kom obliku, nešto je najgore što ljudima može da se dogodi. Fašizam znači ideju da svet treba da bude jednoobrazan da bi bio srećan. Ono što sam shvatila devedesetih jeste da postoje ljudi koji istinski obožavaju Slobodana Miloševića, da postoje ljudi koji suštinski obožavaju Hiltera, i imaju ideje za koje ja smatram da je nemoguće da ih ima bilo koje ljudsko biće.

Crtice...

Kada sam bila mlađa, mislila sam da ću spoznati, da će mi se život sa svojim tajnama otvoriti, da ću ja tog trenutka znati na čemu sam, šta sam ja, ko sam ja. Taj trenutak do sada nije došao, a shvatila sam da neće ni doći. Shvatila sam da ja uvek nešto novo saznajem, da otkrivam stvari za koje nisam ni znala, da ima još nešto da se otkrije. Mene drži nada da ja od života imam još nešto da naučim.

...

Jednom prilikom studentkinja mi je rekla: *Profesorka, vi stalno govorite o glumačkom radu iznutra, iz sebe same. Ali kad ja radim iznutra, kako da znam da će neko to da prepozna*. Odgovorila sam: *Ne možeš da znaš, ti možeš samo da se nadaš da će neko da vidi*.

...

Kada izađem na scenu, dam sve od sebe, ali jedino mogu da se nadam da će to nekome biti jasno. Nada je jedino što imam. Nada je jedino što realno postoji i što ne znaš dok ne prođe, to je ono što sam ja shvatila - vredi istrajati, vredi boriti se za nešto, to ne može da nema rezultate. Na tom putu su velike rupe, velika iskušenja. I često moram da platim, ali uvek pomislim da je u redu da platim za ono do čega mi je stalo.